

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**NGHỀ DỆT THỔ CẨM CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN
HOÀ AN, TỈNH CAO BẰNG TRONG BỐI CẢNH
CÔNG NGHIỆP HOÁ, HIỆN ĐẠI HOÁ HIỆN NAY**

Sinh viên thực hiện : Đinh Thu Trang

Lớp : VHDT 11B

Giảng viên hướng dẫn: Nhạc sĩ Đàm Thế Vấn

HÀ NỘI 5-2009

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU		
1	Lí do chọn đề tài	1
2	Mục đích nghiên cứu	2
3	Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
4	Phương pháp nghiên cứu	3
5	Đóng góp của khoá luận	4
6	Nội dung và cục khóa luận	4
Chương 1		
KHÁI QUÁT VỀ TỰ NHIÊN, XÃ HỘI VÀ NGƯỜI TÀY Ở HÒA AN		
1.1	Đặc điểm tự nhiên	5
1.2	Đặc điểm xã hội	7
1.3	Khái quát về người Tày ở Hòa An	11
Chương 2		
NGHỀ DỆT THỔ CẨM TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI TÀY HUYỆN HOÀ AN TỈNH CAO BẰNG		
2.1	Kỹ thuật dệt thổ cẩm	36
2.2	Sản phẩm dệt thổ cẩm của người Tày ở Hòa An	44
2.3	Các mô típ trang trí phổ biến	48
2.4	Giá trị thẩm mỹ của thổ cẩm Tày Hòa An	64
2.5	Vai trò của nghề dệt thổ cẩm trong đời sống xã hội	64
Chương 3		
KHÔI PHỤC, BẢO TỒN, PHÁT TRIỂN NGHỀ DỆT THỔ CẨM CỦA NGƯỜI TÀY Ở HOÀ AN		
3.1	Những biến đổi của nghề dệt thổ cẩm ở Hòa An hiện nay	69
3.2	Một số giải pháp khôi phục, bảo tồn và phát triển nghề dệt thổ cẩm ở Hòa An	78
KẾT LUẬN		88
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO		90
PHỤ LỤC		91

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành khóa luận em đã nhận được sự giúp đỡ tận tình của cán bộ, nhân dân, Phòng Văn hóa - Thông tin huyện Hòa An, Sở Văn hóa, Thể thao & Du lịch tỉnh Cao Bằng, các giảng viên Khoa Văn hóa dân tộc thiểu số và nhạc sĩ Đàm Thế Vấn. Nhân đây em xin gửi lời cảm ơn sâu sắc nhất tới tất cả.

Do khả năng có hạn nên em chắc chắn khóa luận này sẽ còn nhiều hạn chế, thiếu sót. Em mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp quý báu.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, ngày 20 tháng 5 năm 2009
Sinh viên thực hiện

Đình Thu Trang

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Văn hóa tộc người bao gồm các thành tố chính: Văn hóa sản xuất (bao gồm các tập tục mưu sinh); Văn hóa đảm bảo đời sống (nhà ở và các kiến trúc dân gian khác); Văn hóa chuẩn mực xã hội (Tổ chức, thiết chế xã hội và các nghi lễ liên quan đến chu kỳ đời người); Văn hóa nhận thức (Ngôn ngữ, chữ viết, tín ngưỡng, vũ trụ quan, nhân sinh quan, tri thức dân gian,...). Trong Văn hóa sản xuất bao gồm các hoạt động kiếm sống (trồng trọt; chăn nuôi; thủ công gia đình/dệt may, rèn đúc, đan lát, mộc, gốm...; chiếm đoạt tự nhiên, trao đổi và buôn bán,...) và các kiêng kỵ, nghi lễ liên quan đến việc tìm kiếm những thứ cần thiết cho cuộc sống. Như vậy, muốn tìm hiểu văn hóa của một tộc người một cách thấu đáo, không thể không nghiên cứu văn hóa sản xuất của tộc người đó. Cũng theo logic trên, muốn tìm hiểu thấu đáo Văn hóa sản xuất của một tộc người, không thể không tìm hiểu các hoạt động thủ công gia đình của tộc người đó, trong đó có nghề dệt may. Bởi thế, để hiểu thấu đáo về văn hóa Tày ở Hòa An (Cao Bằng), bắt buộc phải nghiên cứu, tìm hiểu nghề dệt và dệt thổ cẩm của họ. Lập luận trên cho thấy, nghiên cứu, tìm hiểu nghề dệt thổ cẩm của người Tày ở Hòa An là đòi hỏi của Dân tộc học, Văn hóa học,... trong nhiệm vụ nghiên cứu người Tày hiện nay.

Trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa (CNH,HDH) và hòa nhập Quốc tế hiện nay, chiến lược phát triển của các quốc gia đều được hoạch định trên cơ sở phát triển bền vững (Tăng trưởng kinh tế; Ổn định xã hội; Bảo tồn văn hóa truyền thống và Giữ gìn môi trường). Văn hóa được xem như nền tảng và cũng là mục tiêu của phát triển kinh tế - xã hội. Phát triển mà đánh mất bản sắc văn hóa coi như bị diệt vong. Đảng ta đã khẳng định: *Trong điều kiện kinh tế thị trường và mở rộng giao lưu quốc tế, phải đặc biệt quan tâm giữ gìn và nâng cao bản sắc văn hoá dân tộc, kế thừa và phát huy truyền thống đạo đức, tập quán tốt đẹp và lòng tự hào dân tộc* [5; 20]. Muốn được

như vậy, việc nghiên cứu, tìm hiểu để thấy được các giá trị văn hóa đích thực của một tộc người; tìm kiếm giải pháp bảo tồn, phát huy,... là nhu cầu bức thiết hiện nay. Trong khi đó, thủ công gia đình, trong đó có nghề dệt thổ cẩm lại là khu vực lưu giữ nhiều yếu tố truyền thống của văn hóa tộc người, nên nghiên cứu, tìm hiểu về nghề thủ công này là một trong những nhiệm vụ cần kíp hiện nay.

Mặc dù có lịch sử hình thành và phát triển lâu đời và đã giữ vai trò rất quan trọng trong đời sống xã hội, nhưng hiện nay do tác động của CNH, HĐH, hội nhập Quốc tế, kinh tế thị trường,... các nghề thủ công truyền thống của các dân tộc thiểu số đang trong tình trạng mai một ngày càng nhanh. Nghề dệt thổ cẩm truyền thống của người Tày ở Hòa An (Cao Bằng) cũng đang ở trong tình trạng tương tự. Vì thế, nghiên cứu, tìm hiểu để khôi phục, bảo tồn và phát triển nghề này đang trở thành nhu cầu bức thiết của thực tế phát triển kinh tế - xã hội ở huyện miền núi Hòa An.

Vì những lý do trên tôi chọn: *Nghề dệt thổ cẩm của người Tày ở huyện Hoà An tỉnh Cao Bằng trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa hiện nay* làm đề tài khoá luận tốt nghiệp của mình. Tôi hy vọng với nghiên cứu này có thể sẽ góp được phần nhỏ bé nào đó vào việc bảo tồn, phát huy văn hóa truyền thống của dân tộc, trong sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội ở quê hương mình hiện nay.

2. Mục đích nghiên cứu của đề tài

- Khóa luận tập chung tìm hiểu các cơ sở tồn tại và phát triển, những nét cơ bản của kỹ thuật dệt thổ cẩm truyền thống của người Tày ở huyện Hoà An (Cao Bằng). Đi sâu khảo sát nét độc đáo về phương diện kỹ thuật cũng như mỹ thuật của nghề dệt thổ cẩm truyền thống của người Tày Cao Bằng.

- Tìm hiểu nghề dệt thổ cẩm của người Tày trong điều kiện CNH, HĐH, hòa nhập Quốc tế,... Bước đầu đề xuất những giải pháp nhằm khôi phục nghề dệt thổ cẩm trong các gia đình người Tày ở Hòa An, Cao Bằng.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu chính của khóa luận là nghề dệt thổ cẩm truyền thống người Tày Hoà An Cao Bằng. Đặt nghề dệt thổ cẩm của người Tày

trong bối cảnh tự nhiên, xã hội ở Hòa An, nên khóa luận cũng đi sâu tìm hiểu các yếu tố liên quan đến nghề dệt thổ cẩm ở đây.

Do hạn chế về nhiều mặt, và trong khuôn khổ của khóa luận tốt nghiệp cử nhân, nên phạm vi nghiên cứu chủ yếu là người Tày và nghề dệt thổ cẩm của họ ở Dã Hương thị trấn Nước Hai (Hòa An, Cao Bằng), trong khoảng thời gian từ những năm trước 1990 trở lại đây.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Chủ nghĩa duy vật biện chứng, lý luận duy vật lịch sử, tư tưởng Hồ Chí Minh, các quan điểm của Đảng và Nhà nước về phát triển, về văn hoá, nghệ thuật,... là chỗ dựa tư tưởng trong quá trình thực hiện khóa luận. Điều đó thể hiện ở: Đặt nghề dệt thổ cẩm của người Tày ở Hòa An trong bối cảnh chung của công cuộc phát triển kinh tế - xã hội ở địa phương để tìm hiểu; sự thay đổi của các yếu tố tự nhiên, xã hội,... được xem như các tiền đề quyết định đến sự thay đổi đối với nghề dệt thổ cẩm ở Hòa An;...

Điền dã Dân tộc học (field work) là phương pháp nghiên cứu chủ đạo được áp dụng trong quá trình thực hiện khóa luận. Khi tiến hành nghiên cứu ở thực địa, các kỹ thuật: quan sát, phỏng vấn, tham dự, ghi chép, chụp ảnh, ghi âm, vẽ sơ đồ,... đã được áp dụng thông qua các đợt khảo sát ở Dã Hương thị trấn Nước Hai (Hòa An, Cao Bằng).

Để bổ sung thêm tư liệu cho khóa luận, nghiên cứu các tài liệu của các cơ quan ở Trung ương, Cao Bằng,... đã được công bố cũng được chú trọng.

Để xử lý tư liệu, các phương pháp thống kê, phân loại, miêu tả, phân tích, so sánh và tổng hợp,... đã được áp dụng, trước khi soạn thảo khóa luận.

6. Đóng góp của khóa luận

Khóa luận này sẽ bổ sung nguồn tư liệu góp phần hiểu rõ hơn về người Tày ở Hòa An, Cao Bằng, nhất là về nghề dệt thổ cẩm của họ. Những tư liệu được sử dụng trong khóa luận sẽ làm sinh động hơn bức tranh chung về văn hóa Tày ở Việt Nam và Cao Bằng.

Với kết quả nghiên cứu của khóa luận, tác giả mong muốn góp thêm một luận cứ khoa học phục vụ công tác khôi phục, bảo tồn và phát triển nghề

dệt thổ cẩm ở Hòa An, Cao Bằng, và cũng là để góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá truyền thống của người Tày nơi đây.

Khóa luận sẽ là tài liệu tham khảo, giúp các nhà quản lý địa phương cơ sở khoa học, thực tiễn trong hoạch định và triển khai các dự án phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội ở vùng người Tày Hòa An, nhất là khôi phục và phát triển nghề dệt thổ cẩm ở đây.

7. Nội dung và bố cục của khóa luận

Ngoài phần *Mở đầu* và *Kết luận*, nội dung chính của khóa luận được trình bày trong 3 chương chính:

Chương 1: *Khái quát về tự nhiên, xã hội và người Tày ở Hòa An*

Chương 2: *Nghề dệt thổ cẩm truyền thống của người Tày ở Hòa An*

Chương 3: *Khôi phục, bảo tồn và phát triển nghề dệt thổ cẩm của người Tày ở Hòa An*

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Diệp Trung Bình, *Hoa văn trên vải các dân tộc thiểu số vùng Đông Bắc bắc Bộ Việt Nam*, NXB VHDT, Hà Nội 1997.
2. Trần Bình, *Tập quán mùt sinh của các dân tộc thiểu số ở Đông Bắc Việt Nam*, NXB Phương Đông, TP. Hồ Chí Minh, 2005.
3. *Cao Bằng thế và lực mới bước vào thế kỷ 21*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2007.
4. Phan Hữu Dật, *Một số vấn đề dân tộc học Việt Nam*, NXB Đại học quốc gia, Hà Nội, 1998.
5. Đỗ Thị Hoà , *Trang phục các tộc người thiểu số nhóm ngôn ngữ Việt - Mường và Tày - Thái*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 2005.
6. Nguyễn Văn Huy, *Bức tranh văn hoá các dân tộc Việt Nam*, NXB Giáo dục, Hà Nội, 2003.
7. Hoàng Nam, *Văn hoá các dân tộc vùng Đông Bắc*, Trường đại học Văn hóa Hà Nội, 2004.
8. Hoàng Triều Nam - Triều Ân, *Then Tày những khúc hát* , NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1998.
9. Trần Ngọc Thêm, *Cơ sở văn hoá Việt Nam*, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1995.
10. Sở Văn hoá thông tin Cao Bằng, *Kỷ yếu hội thảo khoa học về lịch sử cổ trung đại Cao Bằng*, 2004.
11. Ngô Đức Thịnh, *Y phục và trang sức các dân tộc Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội 1997.
12. Tỉnh ủy Cao Bằng, *Nghị quyết tỉnh Đảng bộ Cao Bằng lần thứ XVI nhiệm kỳ 2005 – 2010*.
13. Tỉnh ủy Cao Bằng, *Chương trình bảo tồn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống đặc sắc của tỉnh Cao Bằng*. Số 17 CT/ TU, 9/6/2006.
14. *Văn nghệ dân gian Cao Bằng*, NXB Văn hoá - Thông tin, Hà Nội, 2002.

15. Sở Văn hóa - Thông tin Cao Bằng, *Chào mừng quý khách đến với Cao Bằng*, NXB Thông tấn, Hà Nội, 2004.
16. Sở Khoa học công nghệ Cao Bằng, *Dân tộc Tày - Nùng trong thời kỳ CNH - HĐH đất nước*, Cao Bằng, 2007.
17. Hoàng Vinh, *Một số vấn đề về bảo tồn và phát triển di sản văn hoá dân tộc*, NXB Chính trị quốc gia. Hà Nội 1997.